

Personlig supervision - et nødvendigt arbejdsredskab

Uanset om man som pædagog arbejder direkte med hele familien eller kun har en del af den – f.eks. børn og unge i daginstitutioner, på døgninstitutioner eller hospitaler eller voksne – i behandling, så er man i kontakt med familien. Det er man direkte eller indirekte fordi det enkelte menneske altid vil være præget af sin barndomsfamilie og sin nuværende familie.

KONTAKT

Når pædagogen møder en familie der har nogle problemer som den har brug for hjælp til at løse, er det vigtigste element: mødet/kontakten med familien. En forudsætning for at pædagogen er i stand til dette, er at han/hun har fat i sin næstekærlighed, sit engagement og sin medmenneskelighed. Ligesom det er afgørende for kvaliteten af mødet at pædagogen er i stand til at være autentisk til stede, dvs. være sig selv, være ægte.

Der er nu mulighed for et ligeværdigt, trygt og gensidigt møde med familien, hvilket er en del af grundlaget for at kontakten kan gavne familien. Der er hermed skabt en bro mellem pædagogen og familien, hvilket medvirker til at familien har mulighed for at udvikle sig i en atmosfære af respekt, næstekærlighed, støtte og indsigt.

For at alt dette kan lade sig gøre, er det nødvendigt at pædagogen er i stand til at have kontakt med sig selv, sine egne følelser, behov, grænser, reaktioner, ressourcer, hæmninger m.m. og med de enkelte medlemmer i familien, deres følelser, behov, grænser m.m.

De fleste mennesker har nogle besværligheder med kontakt og benytter sig derfor af forskellige forsvarsmekanismer – bevidst/ubevidst – for at undgå kontakt. Ønsket om at undgå kontakt kan være i situationer hvor kontakten igangsætter følelsesmæssige reaktioner der er svære at håndtere fordi de er ubærlige, angstfyldte, svære at rumme osv. Og her er det vigtigt at pædagogen er villig til at se på hvor hun/han har besværligheder så det ikke bliver pædagogen der forhindrer at kontakten opstår.

Et eksempel:

Hvis et medlem af familien udtrykker vrede, kan pædagogen begynde at tale om noget andet, eller prøve at få personen til at komme i kontakt med en anden følelse, prøve at dysse vreden ned, ignorere personen osv.; pædagogen kan have det forskelligt med den vrede der udtrykkes, alt efter om det er far, mor eller barn der udtrykker den. Der er imidlertid ingen tvivl om at pædagogen forsøger at undgå kontakten med vreden fordi

hun/han har problemer i forhold til sin egen vrede og yderligere kan have problemer med fars, mors eller søskendes vrede fra sin egen barndom.

Hvis ikke pædagogen her er villig og åben til at arbejde med at få indsigt i sit eget personlige stof, kan det gå ud over familien: Den person der udtrykte vreden, kan komme til at få en oplevelse af manglende accept, og det vil oftest være en gentagelse af tidligere og tilsvarende oplevelser i personens nuværende familie og/eller barndomsfamilie. En konsekvens vil også være at familien ikke får den støtte til at løse konflikter som de har ret til og krav på. Hvis pædagogen ikke vil vedkende sig sin egen problematik her, kan det medføre at han/hun tillægger familien sine egne problemer (projicerer). Dette kan have katastrofale følger for familien, f.eks. hvis pædagogen skriver indberetning til andre instanser – ud over at kontakten er ødelagt af pædagogen.

VALG AF FAG OG ARBEJDE

De fleste familier man møder som pædagog når man arbejder inden for familiebehandling, er familier hvor der er temaer som forladthed, ensomhed og ofte en følelse af ikke at være holdt af. Derudover vil mange forældre være usikre på om de nu gør det godt nok, om deres barn er i orden; ofte bunder denne tvivl i manglende selvværd. Hvis disse sår skal heles, er det bl.a. en forudsætning at familien bliver mødt af pædagogen med medmenneskelighed, respekt og omsorg. For at være i stand til at føle respekt og omsorg over for andre er det nødvendigt at pædagogen nærer eller lærer at nære respekt og omsorg for sig selv. Sagt på en anden måde, så er respekt og omsorg for sig selv en forudsætning for at have det for andre.

Dette betyder at man som pædagog bl.a. må se på hvad det er personligt der gør, at man har valgt et arbejde hvor man hjælper andre. Mange har valgt at være hjælper fordi det at gøre noget for andre, at være til for andre, giver én en følelse af identitet. Det at være til for andre er udviklet i barndomsfamilien. En af bagsiderne ved dette er at man mangler værdi i sig selv. Man har kun værdi når man er noget for andre.

Det kan bl.a. medføre at pædagogen for at føle selvværd sørger for at få tilfredsstillet sit hjælperbehov gennem kontakten til familiens medlemmer. Hvis f.eks. nogle i familien afviser pædagogen, kan det medføre at pædagogen tager afvisningen til sig på grund af sit manglende selvværd, måske aktiverer det svigt fra egne barndomsoplevelser. Pædagogen trækker sig muligvis fra dem der har afvist, eller afviser dem. Her er det afgørende at pædagogen ser på sit manglende selvværd, sin egen sårbarhed og dens oprindelse og vedkender sig at det er hans/hendes manglende selvværd der kommer på banen.

Pædagogen er er nødt til at gøre sig bevidst om sin egen bevæggrund for at blive pædagog og at vælge f.eks. familiearbejdet, og blive bevidst om hvilke problematikker han/hun overfører på familierne. Det er pædagogens pligt! En sidegevinst er så at man ved at give sig selv opmærksomhed, ved at se på egne problematikker, fremmer kærligheden til sig selv.

Hvis pædagogen ikke kan have med sine egne sår, følelser, svigt, skuffelser og eventuelle traumer at gøre – hvis pædagogen ikke kan rumme sig selv – kan pædagogen heller ikke rumme familien der viser problemstillinger som får pædagogen til at fornemme/mærke egne problemer, eget problemstof. Igen bliver det familien der bliver

taberen, fordi pædagogen vil udspille sine egne problemer i kontakten til familien; det kan være i form af irritation, holde med én, stor opmærksomhed på et bestemt tema, fordømmelse, afvisning, overinvolvering m.m.

MENNESKESYN

Der er altid et menneskesyn bag den pædagogiske retning man vælger at arbejde ud fra. Menneskesynet bag mine holdninger, mine møder med andre mennesker er eksistentialismen der bl.a. mener at det er menneskets handlinger der er afgørende, og ikke det mennesket siger – det gælder såvel pædagog som forældre. Mennesket har til hver en tid et valg inden for de livsvilkår det nu engang har, og bærer ansvaret for sine handlinger.

De fleste fædre og mødre har en intention om at være gode forældre, men deres børn bærer imidlertid konsekvensen af deres handlinger. Arbejdet med forældrene ligger i det felt hvor intention og handling skal hænge sammen. Det er oftest forældrenes egen opvækst der forhindrer dem i at være nærværende og ansvarlige voksne over for deres børn. Det er derfor nødvendigt at støtte de voksne i at turde få tillid, stole på sig selv, give udtryk for behov, følelser og ønsker og støtte dem i at de er selvstændige mennesker, der er ansvarlige for dem selv og deres børn. Det er i deres handlinger forældrene viser dette, f.eks. ved at lytte til barnet, hjælpe det, følge og hente det til og fra institution osv.

Ligeledes har de fleste pædagoger en intention om at være gode pædagoger for familierne. Det afgørende er imidlertid pædagogens handlinger over for familierne, f.eks. pædagogens reaktioner, tilbageholdtheden, engagement, valg af problemstillinger, vurderinger m.m. – det er familierne der bærer konsekvenserne. Derfor er det afgørende at pædagogen støttes i at se på sig selv ved hjælp af supervision og/eller terapi.

PÆDAGOGEN ER ET MENNESKE AF KØD OG BLOD

For at slippe for en konfrontation med egne kontaktproblemer kan man som pædagog evt. vælge at søge pædagogiske retninger hvor man ikke værdsætter og vægter den personlige kontakt, som beskrevet ovenfor, men mener at det at være professionel indebærer en vis personlig afstand, f.eks. i form af diverse taleformer og teknikker. Man slipper da for at se på sig selv! Man kan nøjes med at fokusere på familien, men dermed kan familien komme til at skulle bære pædagogens problemstof. Yderligere bliver det ofte på bekostning af kontakten, næstekærligheden og ligeværdigheden, autenticiteten og trygheden.

Når man arbejder med andre mennesker, bruger man sig selv, uanset om man vælger den ene eller anden teori som grundlag for ens arbejde. Pædagogen er et menneske af kød og blod med følelser, behov og livshistorie. Man vælger kommentarer, kropssprog og spørgsmål lige præcis ud fra hvem man selv er. Jeg har aldrig mødt et objektivt menneske, og jeg tror heller ikke på at det findes. Uanset hvilken pædagogisk retning man vælger, vil pædagogens personlige stof aktiveres – og hvis pædagogen ikke er bevidst om det eller via supervision eller terapi bliver bevidst om det og får selvindsigt, vil det oftest blive udspillet og lagt over (projiceret) på familien.

SUPERVISION – TERAPI – FAGLIGT OG PERSONLIGT

I arbejdet med andre mennesker er det vigtigt at stoppe op en stund sammen med ens kollegaer og med en udenforstående – en supervisor – og sætte fokus på de situationer hvor man bliver følelsesmæssigt påvirket i relationen til de mennesker man arbejder med; eller får et signal om, at der er personligt stof involveret, eller hvor der er noget man har det vanskeligt med i forhold til en familie eller et familiemedlem. Der er altid personligt stof involveret når man får aktiveret følelser i forhold til en klient! Personlig supervision er en sikring af at det arbejde man udfører, bliver gjort så godt som man overhovedet er i stand til. Det er nødvendigt at have et sted hvor eget stof kan tages op og vendes i et givende, rummende, ikke fordømmende, ikke analyserende rum, så pædagogen – ligesom familien – bliver mødt autentisk af supervisor, evt. kollegaer og en terapeut, hvis man vælger at gå videre med sit personlige arbejde.

Det skal pointeres at supervision ikke er det samme som terapi. I supervisionen kan man få indsigt i hvad det personlige stof er, og hvordan man lever det ud på klienten. Det betyder bl.a. at noget der tidligere har været ubevidst, bliver bevidst. I supervision kan man bl.a. benytte sig af rollespil, respons fra kollegaer, samtale med supervisor, refleksioner. Der fokuseres på hvordan pædagogen i sit arbejde kan støttes i ikke at få blandet sit eget personlige stof ind i kontakten til familien, og pædagogen får nogle redskaber til at ændre dette.

I terapien vil fokus være på pædagogen som privat person, og pædagogarbejdet kan godt være med, men der vil være mulighed for en fordybelse i hvad problematikken indeholder og betyder for hele personens liv. Der kan være opmærksomhed på dét der sker i personens voksne liv, og/eller opmærksomhed på hvordan det har været i barndommen, og hvilken betydning dette har i personens voksne liv i dag. Formålet er at kunne gøre sig fri – frisætte sig selv – fra gamle traumer, dårlige oplevelser m.m. og acceptere sig selv som man er, værdsætte sig selv.

Jeg taler ikke for at man først kan arbejde med andre mennesker når man selv er kommet igennem alle sine egne problemer og traumer. Det er min erfaring og opfattelse at ens personlige vækst og udvikling er en livslang proces hvis man er åben for den.

Det er også en nødvendighed at modtage faglig supervision der ligesom den personlige supervision er en forudsætning for at udføre et godt arbejde med de mennesker man har med at gøre. At dygtiggøre sig og lære er med til at højne arbejdet med andre mennesker, og især hvis man som pædagog er i stand til at integrere det lærte, dvs. personligt tilegner sig det teoretiske materiale i forhold til sit eget liv, såvel i nutiden som i fortiden.

Når jeg har vægtet at beskæftige mig med det personlige stof man som pædagog kan blive opmærksom på, er det fordi man de fleste steder hvor man modtager supervision, sørger for at få såkaldt sags- supervision – hvor man taler om familien/klienterne – dvs. faglig supervision. Desværre vægter ikke alle den personlige supervision – endnu!

Jeg håber jeg med dette indlæg har inspireret nogle til at tage fat i den personlige supervision – side om side – med den faglige supervision.

Min erfaring fra mange års supervision af forskelligt uddannede behandlere er at de steder hvor man forholder sig til sig selv både fagligt og personligt, og ligeledes til

sine kollegaer, er de steder hvor man lykkes med hensyn til tillid, tryghed, støtte og udvikling for de mennesker man har med at gøre. Her undgår man at komme til gøre de mennesker som man arbejder med, ondt fordi personalet hele tiden arbejder med at se egne problematikker og gøre noget ved dem på linie med at dygtiggøre sig fagligt.

Fortsæt debatten på www.jagoo.dk/kronik